

Олена Макарова,

в. о. мол. наук. співроб. відділу організації та використання документального фонду Фонду президентів України

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА ІСПАНІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЇЇ ОФІЦІЙНОГО САЙТУ

У статті розглядається Національна бібліотека Іспанії (НБІ) як окрема установа зі своєю історією, структурою, уставом, фондами й колекціями. Особлива увага приділяється аналізу структури й організації офіційного сайту НБІ, зокрема, способам і засобам представлення інформації на сайті, електронним ресурсам бібліотеки, функціональності та доступності подачі інформації.

Ключові слова: Національна бібліотека Іспанії, офіційний сайт НБІ, цифрова бібліотека Іспанії, електронні ресурси бібліотеки, каталоги.

Національна бібліотека Іспанії (НБІ) – головна бібліотека країни, вона є однією з найдавніших і найбільших бібліотек світу, що збереглися на сьогодні. НБІ є вищою бібліотечною установою Іспанії та центральною ланкою іспанської бібліотечної системи. Колекція бібліотеки складається з-понад 26 млн примірників, включаючи 15 млн книг та інших друкованих матеріалів, 30 тис. рукописів, 143 тис. газет та періодичних видань, 4,5 млн графічних матеріалів, 510 тис. музичних партитур, 500 тис. мап, 600 тис. звукозаписів, 90 тис. аудіо- та відеоматеріалів, 90 тис. електронних документів та ін. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення особливостей сучасного стану НБІ з метою запозичення та впровадження її передового досвіду, зокрема, щодо формування веб-сайту, у роботу вітчизняних бібліотек.

НБІ була заснована королем Іспанії Філіпом V у 1712 р., як Публічна бібліотека королівства (*Biblioteca Publica de Palacio*). Однією з функцій цієї бібліотеки, точніше обов'язком її службовців, було переписування й дублювання документів і книг, що зберігалися в Іспанській бібліотеці [1].

У 1836 р. статус бібліотеки змінився, і вона була передана у власність Міністерству управління (*Ministerio de la Gobernacion*) та отримала звання Національної бібліотеки (*Biblioteca Nacional*).

Протягом XIX ст. бібліотекою було придбано величезну кількість старовинних і цінних книг, що зберігаються до цього часу в стінах Національної бібліотеки.

16 березня 1896 р. відбулося офіційне відкриття Національної бібліотеки Іспанії в тій самій будівлі, у якій вона розміщується й до сьогодні. На той час у будівлі був лише великий читальний зал, розрахований на 320 читачів. У 1931 р. читальний зал був перебудований і розширений, що було зроблено з метою збільшення кількості читачів, які могли б перебувати там одночасно (раніше читачів ділили на стани, тому існувало декілька окремих читальних залів) [1].

Під час іспанської громадянської війни близько 500 тис. томів було зібрано комітетом з конфіскації (Junta de Incautación) і збережено в бібліотеці (у тому числі з церковних і приватних колекцій).

Протягом ХХ ст. численних змін зазнала сама будівля бібліотеки (через необхідність пристосовувати її кімнати й сховища до розміщення постійно зростаючої колекції, а також до обсягу матеріалів, що надійшов у юридичний відділ бібліотеки в 1958 р., і до численних робіт, куплених бібліотекою). Найзначніших змін будівля Національної бібліотеки зазнала в 1955 р., коли були збільшені складські приміщення. Реконструкція, що почалася в 1986 р., тривала аж до 2000 р. і значною мірою змінила зовнішній вигляд головної будівлі. У результаті з'явилися й нові відділення бібліотеки (наприклад, Alcalá de Henares).

У 1986 р., коли головні бібліографічні установи Іспанії – Бібліотека центральної газети (Emeroteca Nacional), Іспанський бібліографічний інститут (Instituto Bibliografico Hispanico) і Центр документальних і бібліографічних скарбів – були включені до Національної бібліотеки (Biblioteca Nacional), бібліотека отримала статус сховища культурної пам'яті Іспанії (Centro Estatal Depositario de la Memoria Cultural Espanola) [1]. У 1990 р. Національна бібліотека Іспанії стала самостійною юридичною організацією, але пов'язаною з Міністерством культури (Ministerio de Cultura).

На сьогодні фонди бібліотеки Іспанії зберігаються у двох відділеннях. Перше відділення – це основний корпус бібліотеки, який розташований у центрі Мадрида в історичній будівлі разом з Національним музеєм археології. Друге відділення – теж у Мадриді, але в новітній будівлі Alcalá de Henares.

До складу колекцій бібліотеки входить понад 30 тис. рукописів, близько 3 тис. перших друкованих книг (incunabula), приблизно 500 тис. друкованих документів, надрукованих до 1831 р., понад 6 млн сучасних монографій, так само налічується майже 110-тисячна колекція журналів і газет. Крім того, у сховищах бібліотеки можна віднайти чудову колекцію гравюр, малюнків, емблем і фотографій, що складається з-понад 100 тис. самостійних друкованих видань та 600 тис. гравюр,

понад 45 тис. оригінальних малюнків, приблизно 800 тис. емблем і понад 2 млн фотографій.

Бібліотеці належить також велика колекція друкованих та рукописних музичних партитур, що складається з -понад 500 тис. робіт. Аудіоколекція містить приблизно 550 тис. копій, аудіовізуальна колекція – понад 80 тис. од.

У картографічному відділі бібліотеки зберігається чудова колекція старовинних і сучасних картографічних архівів з усіх кінців земної кулі. Складається вона з-понад 134 тис. карток (більшість яких із зображенням Іспанії), атласів, робіт з картографії, географії та астрономії, описів країн і листів мандрівників. Тут також можна побачити колекцію з-понад 500 тис. листівок міст і географічних об'єктів.

Колекція різних бібліографічних матеріалів, написаних в Іспанії, поповнюється. Це гарантує збільшення національної колекції й поширення нової інформації через видання, що полегшує консультацію та збереження матеріалу. Архіви Національної бібліотеки поповнюються також й обміном з іншими бібліотеками, придбанням книжок і матеріалів, пожертвуваннями й спадщиною.

Особлива увага приділяється придбанню старовинних документів, які представляють національну цінність. За ними, через їх вік або значення, встановлений особливий догляд для кращого зберігання [2]. Усі ці процедури підпорядковані суворому регламенту й законам країни.

Пріоритетними об'єктами для збільшення колекцій є:

- стародавні іспанські бібліографічні видання, недоступні на сьогодні на книжковому ринку;
- іноземні публікації з іспанської культури;
- роботи іспанських авторів, видані за кордоном;
- рецензії та критичні статті про роботи великих мислителів і твори мистецтва, написані іспанською мовою;
- роботи фахівців у галузі гуманітарних наук, таких, як соціологія (особливе значення надається Латинській Америці);
- трактати великих учених у різних дисциплінах;
- публікації з інформатики та супутня документація [2].

Крім того, бібліотека також отримує матеріал завдяки міжнародному обміну:

- офіційні публікації, які бібліотека отримує від країн, об'єднаних міжнародними угодами;
- книги та журнали країн, з якими в Іспанії є міжурядові угоди.

Крім того, у бібліотеці щороку проводяться виставки та різноманітні події у сфері культурного життя. Завдяки цьому можна назвати

бібліотеку інформаційним центром не тільки іспанської та латиноамериканської писемності, а також і культури.

Серед основних цілей та функцій бібліотеки можна виділити такі:

- збирати, каталогізувати та зберігати бібліографічні фонди, книги, рукописи та періодичні видання будь-якими мовами, насамперед іспанською;

- організувати зберігання бібліографічної та документальної спадщини в цифровому вигляді в інтересах майбутніх поколінь;

- сприяти проведенню досліджень, особливо у сфері гуманітарних наук, шляхом консультації, вивчення та відтворення матеріалів з бібліографічного та документального фонду;

- розробляти програми співробітництва з національними, регіональними та міжнародними бібліотеками та іншими культурними, науковими чи бізнесовими установами, які можуть сприяти більш ефективному виконанню своїх функцій;

- підтримувати міжнародні програми міжбібліотечної співпраці та брати активну участь у європейських та міжнародних проєктах, важливих як для Національної бібліотеки Іспанії, так і для Європейсько цифрової бібліотеки;

- діяти як Національний іспанський центр ISSN (ISSN – унікальний номер, що використовується для ідентифікації друкованого або електронного періодичного видання).

Як і кожна велика організація у наш час, Національна бібліотека Іспанії має свій офіційний сайт. Це портал з безліччю інформації як про безпосередньо бібліотеку та її фонди, так і містить значну кількість інформації, доступну в цифровому варіанті. Назви розділів сайту подаються шістьма мовами: іспанською, баскською, галісійською, каталонською, французькою та англійською. Сама ж інформація подається лише іспанською мовою.

На сайті вісім основних розділів:

I. Inicío (Головна сторінка). Тут можна прочитати новини про бібліотеку, продивитися бюлетень культурних заходів (виставок, презентацій, конференцій) на поточний місяць, які відбуваються в бібліотеці під патронатом Міністерства культури. Крім того, існує можливість одразу перейти до основних каталогів та колекцій бібліотеки.

II. La BNE (Національна бібліотека Іспанії). Розділ присвячений загальним відомостям про бібліотеку, таким як: історія бібліотеки, організація, мета і функції, статут, права й обов'язки користувачів, план розвитку, розклад тощо. В окремий підрозділ видокремлена міжнародна діяльність бібліотеки, тобто проєкти, у яких вона бере участь.

Практично вся інформація подається спочатку в скороченому вигляді, анотацією, а повна інформація доступна в PDF-форматі, тобто в окремих документах, які можна завантажити на свій комп'ютер.

III. В Colecciones (Колекції). У фондах НБІ можна віднайти величезну кількість колекцій, загальна інформація про які відображається в цьому розділі. Він складається з шести підрозділів:

1. Фонд античної літератури (Fondo antiguo). Він поділений на такі теми: манускрипти, інкунабули (книги, видані у Європі від початку книгодрукування й до 1 січня 1501 р.), Сервантес, театр, архіви та персональні архіви.

2. Підрозділ присвячений графічному матеріалу (Material gráfico), у якому можна знайти інформацію про колекції гравюр, малюнків, мап і фотографій.

3. Підрозділ складається з тематичних колекцій (Áreas temáticas). Тут ми бачимо такі теми: бібліографія, музика й музикологія, бібліотекономія, Африка, Латинська Америка, дитячі книжки. З кожної теми може бути декілька колекцій, загальна інформація про які повністю доступна.

4. Четвертий підрозділ має назву «Загальний фонд» (Fondo General). У ньому описуються всі представлені в бібліотеці колекції, їх історія та розповсюдження.

5. П'ятий розділ надає інформацію про аудіовізуальні колекції НБІ (Material Audiovisual), серед яких виділяють окремо аудіо- та відеозаписи.

6. Останній підрозділ присвячений колекціям, які повністю доступні в електронному вигляді (Colecciones Digitales). Вони відображені в Цифровій бібліотеці Іспанії.

IV. Servicios (Послуги). Інформація, яка подається в цьому розділі, є більш актуальною для, власне, користувачів бібліотеки в самій Іспанії. Тут можемо побачити інформацію про послуги, які може надавати бібліотека, наприклад, wi-fi Інтернет в читальних залах чи копіювання книжок і статей. Можна продивитися схему читальних залів, знайти інформацію, куди можна звернутися за консультацією тощо. Також існує можливість запитати потрібну інформацію онлайн чи зателефонувати. Більш цікавою для нас є окремо виділена контактна інформація для інших бібліотек щодо можливості співробітництва та міжбібліотечного обміну.

V. Діяльність (Actividades). Як уже зазначалося, НБІ є не тільки літературним, а і, власне, культурним центром Іспанії. У цьому розділі розміщено інформацію про культурні заходи, які відбуваються в бібліотеці, про презентації й конференції тощо.

У підрозділі «Виставки» (Exposiciones) подається інформація як про виставки, які відбуваються на сьогодні (Actuales), так і про ті, які вже відбулися (Anteriores) і які заплановані (Próximas). Крім того, на сайті виставлені віртуальні версії виставок (Virtuales). Їх набагато менше, ніж тих, які відбулися, але останні виставки можна подивитися в повному обсязі.

Підрозділ «Культурні події» (Actos Culturales) знайомить з конференціями, які відбуваються в бібліотеці, та дає можливість замовити спеціальну екскурсію чи навіть конференц-зал для проведення наукової чи культурної події.

Також у бібліотеці проводиться день відкритих дверей – 23 квітня кожного року. Цього дня відвідувачам бібліотеки дають можливість побачити матеріали, які заборонені для перегляду (наприклад, різні старовинні рукописи та цінні книжки).

У НБІ є Музей Національної бібліотеки Іспанії (раніше – Музей книги). Сайт дає можливість відвідати цей музей віртуально.

VI. Catálogos (Каталоги). Розділ складається з трьох підрозділів:

1. Загальний каталог НБІ (Catálogo de la BNE) є одним з найфункціональніших і найважливіших підрозділів бібліотеки. Пошук у каталозі відбувається за алфавітом, через реєстраційні знаки (шифри), може бути спрощений та розширений.

Спрощений пошук дає можливість шукати потрібну інформацію в одній окремій визначеній опції реєстру бібліографічних покажчків каталогу (назва, автор, галузь, колекція, опис та все разом). Існує можливість також вибрати варіант «пошук в тексті документа», тоді система «проглядає» всі документи і всі можливі варіанти у всіх галузях. Зрозуміло, що система може видати велику кількість результатів, що призведе до ускладнення пошуку конкретного видання, але все одно ця система досить зручна, бо розширює коло для досліджень.

При розширеному пошуку можна прописувати одразу ж усі опції разом. Крім уже зазначених пунктів, там додаються примітки, дата видання та номер ISSN. Можна також обрати рік, мову та тип документа. Після завершення пошуку користувач отримує результати, якщо результат один – користувач одразу бачить повний бібліографічний опис, якщо ж результатів багато – користувач бачить скорочений опис і вже самостійно обирає необхідний йому варіант. У повному описі, крім назви, авторів та варіантів перегляду, номера бібліотечного реєстру каталогу ЦБІ, можна побачити, чи доступна ця праця в цифровій бібліотеці.

Також можна шукати через спеціальні колекції (Colecciones Especiales). На сайті надається пошук за такими колекціями: манускрипти, інкуна-

були, мапи, довідник партитур, графічні матеріали, старовинні монографії (починаючи з 1503 р.), рицарські романи та ілюміновані манускрипти, які зберігаються у фондах Національної бібліотеки Іспанії;

цифрові колекції (Colecciones Digitales), до яких належать цифрова бібліотека Іспанії (Biblioteca Digital Hispánica) та відділ оцифрованої періодики (Hemeroteca Digital).

Цифрова бібліотека Іспанії (ЦБІ) – це ресурс Національної бібліотеки Іспанії, який надає вільний та безкоштовний доступ до електронних документів. На сьогодні в ЦБІ представлені книжки, надруковані з XV до XIX ст., манускрипти, малюнки, гравюри, брошури, фотографії, мапи та атласи. Для швидкого та зручного пошуку документи поділені на теми та підтеми і розміщуються в таких тематичних підрозділах: шедеври, образотворче мистецтво, природні науки, наука і культура, література, прикладні науки та технології, географія, біографії та історія, ігри та спорт, медицина, релігія та теологія. Також поділяються за типом документів: гравюри, мапи, малюнки, партитури, манускрипти, газети, журнали тощо. У ЦБІ також використовуються два варіанти пошуку (як і в основному каталозі) – спрощений та розширений. Обираючи спрощений пошук, користувач повинен ввести слово чи словосполучення і вибрати категорію пошуку: назва, автор, опис, предмет, колекція. Також можна вибрати варіант пошуку слова в документі, що досить зручно, але система може видати велику кількість зайвої інформації. При розширеному пошуку користувач може обирати одразу три категорії (крім існуючих у простому пошуку, тут ще додається дата, шифр, ISSN, місце видання, країна), також можна обирати тип та мову документа. У ЦБІ роботи представлені у форматі PDF, і користувач може його вільно як зберігати в себе на комп'ютері, так і роздрукувати. Використовувати такі матеріали можна вільно в приватному користуванні, для публічного використання потрібно посилатися на НБІ, тому що всі матеріали є приватною власністю.

Відділ оцифрованої періодики (ВОП) є частиною проекту цифрової бібліотеки Іспанії, головною метою якого є надання інформації та розповсюдження в Інтернеті бібліографічної спадщини Іспанії, яка міститься в Національній бібліотеці. Цей відділ було засновано в березні 2007 р., для того щоб збільшити публічний доступ до цифрової колекції історичної преси Іспанії, яка є в бібліотеці, з початковою колекцією в 143 назви журналів та газет. Кількість найменувань щороку збільшується. Оцифровують насамперед газети та журнали, які представляють свою епоху та відображають тематичну розкіш іспанського видання, а також колекція, яких збереглася повністю. Серед періодики можна віднайти

політичні, сатиричні, наукові, релігійні, спортивні, літературні та інші журнали. Пошук у цьому відділі організований таким чином, що дає змогу шукати як за конкретною назвою, так і за змістом періодичних видань, опублікованих у конкретному місці чи в конкретний проміжок часу. Публікації представлені в цифровому форматі. Завдяки новим можливостям пошуку в самих текстах відділ оцифрованої періодики перетворюється в прекрасний інструмент для досліджень. До кожної публікації додається зображення першої сторінки періодичного видання та така інформація: назва, місце розповсюдження, місце видання, число та короткий зміст публікації. Крім того, додаються посилання на бібліографічні записи каталогу НБІ та інші посилання, якщо вони існують в Інтернеті. У цьому відділі також існує можливість завантажити останні надходження та повний список назв журналів у форматі PDF.

Список наукових і політичних діячів Іспанії та Латинської Америки та їхніх праць (Autoridades). Тут пошук здійснюється за іменами, географічним показником, предметною областю чи назвою. У результаті користувач отримує потрібну інформацію як про працю, так і про можливість її отримання чи перегляду як віртуально (якщо вона доступна в цифровому варіанті), так і в безпосередньо бібліотеці.

Бібліографія іспанських видань (Bibliografías Española). Для спрощення пошуку бібліографії він проводиться в таких категоріях: монографії, періодичні видання, картографії та праці, присвячені музиці. У кожній категорії пошук може здійснюватися за словом, за тематикою чи конкретною назвою.

Інші ресурси (Otros Recursos) дають змогу пошуку інформації в інших інтернет-джерелах. Тут можна знайти величезну кількість посилань на різні каталоги, бібліотеки, журнали, довідники тощо.

2. Цифрова бібліотека Іспанії. Цей підрозділ повністю присвячений діяльності ЦБІ, та, крім пошуку й каталогу, у ньому можна знайти інформацію про ЦБІ, прочитати, яким чином проводиться процес шифрування та відповіді на питання стосовно ЦБІ в форматі PDF.

3. Інші ресурси НБІ, до яких входять: каталог античних грецьких рукописів НБІ, які можна завантажити на комп'ютер у форматі PDF; колекція Хоакіна Гонсалеса Ечегарая (Joaquín González Echegaray), яка складається з опису газет та журналів періоду війни за незалежність та правління Фердинанда VII (ця колекція також доступна для вільного завантаження); відділ загального опису манускриптів НБІ (Inventario General de Manuscritos) та каталог персональних даних та файлів (Archivos Personales y de Entidades), які є в НБІ.

VII. Бібліотекарям (Bibliotecarios). У цьому розділі бібліотекарі

можуть знайти всю цікаву для них інформацію. Наприклад, проекти, які проводить НБІ разом з іншими бібліотеками і як можна взяти в них участь. Доступна інформація про можливість міжбібліотечного обміну, організації професійного обміну та офіційних візитів. Описуються національні міжнародні та національні стандарти, яким підпорядковується НБІ. Є посилання на бібліографічні каталоги бібліотеки.

VIII. Спілка НБІ (Comunidad BNE). Розділ присвячений інтернет-популяризації НБІ. Так, наприклад, тут одразу відображаються сторінка НБІ на Facebook, канал НБІ на You-Tube з посиланнями на них та блог НБІ, що робить бібліотеку цікавішою для молоді. Представлення документного фонду на сайті бібліотеки допомагає їх активному залученню до наукового, культурного та освітнього обігу.

Узагалі Web 2.0 та соціальні мережі дуже активно використовуються на сайті. Наприклад, користувачі можуть залишати коментарі до робіт, які є у бібліотеці. Існує навіть рейтинг видань, тобто користувачі можуть голосувати за ті роботи, що сподобалися. Існує можливість відправляти посилання на роботу електронною поштою та посилатися в Twitter чи Facebook (для яких у кожному розширеному описі є іконки). Для розробників сайтів існує можливість додавати пошук ЦБІ на їхні власні веб-сайти.

Отже, Національна бібліотека Іспанії – це провідний інформаційний і документальний центр іспанської мови та латиноамериканської писемності. Офіційний сайт бібліотеки є досить функціональним, сучасним і зрозумілим у користуванні. Кожний розділ сайту несе в собі величезну кількість інформації, хоча, на перший погляд, на кожній сторінці досить мало тексту, але завжди є посилання чи доступний файл у PDF-форматі, який можна завантажити й прочитати (це стосується тем зі значним обсяг інформації). Це дуже зручно й полегшує сприйняття. Каталоги бібліотеки розташовані досить зручно, допомагає також велика кількість варіантів пошуку. Для зарубіжних користувачів цікавим є наявність віртуальних виставок, віртуальна екскурсія Музеєм НБІ та представлення в оцифрованому вигляді окремих колекцій (Biblioteca Digital Hispánica, Hemeroteca Digital).

Список використаних джерел

1. Історія Національної бібліотеки Іспанії [Електронний ресурс] // Бібліотеки світу : веб-сайт. – Режим доступу: <http://rad.rv.ua/nacionalni-biblioteku-svitu/istoriya-nacionalnoji-biblioteku-ispniji>. – Назва з екрана.
2. Национальная библиотека Испании. Расширение коллекции. [Электронный ресурс] // Библиотеки мира : веб-сайт. – Режим доступа: http://mirbib.ru/ni_rasshir.php. – Загл. с екрана.